

Folketingets Kirkeudvalg
Lov@ft.dk

Kirkeministeriet

Kirkeudvalget har ved brev af 24. oktober 2017 (KIU alm. del – spørgsmål 6) bedt om min besvarelse af spørgsmål:

”Kan ministeren redegøre for, om der i forbindelse med en ansøgning om godkendelse eller anerkendelse af trossamfund, sker en vurdering ud over det ”trossæssige”, f.eks. om ansøger står anført på indenlandske eller udenlandske lister med interesse for landenes efterretningstjenester? Det forlyder i medierne, at trossamfundet ”Milli Görüs” er opført på en liste hos det tyske efterretningsvæsen. Er det et forhold, der har været med i behandlingen af den danske godkendelse eller anerkendelse?”

Frederiksholms Kanal 21
1220 København K
www.km.dk

Telefon 3392 3390
Telefax 3392 3913
e-post km@km.dk

Dokument nr.: 137190/17

Dette dokumentnr. bedes oplyst ved henvendelse til Kirkeministeriet

Dato: 13. november 2017

Svar:

Spørgsmålets anden del vedrørende ”Milli Görüs” er identisk med kirkeudvalgets spørgsmål 5 (KIU alm. del – spg. 5), og der henvises derfor til min besvarelse af dags dato af dette spørgsmål.

For så vidt angår spørgsmålets første del om de generelle kriterier for godkendelse af trossamfund uden for folkekirken kan jeg oplyse følgende:

Religionsfriheden er beskyttet af grundlovens § 67, som betyder, at alle trossamfund har ret til at eksistere i Danmark, uanset om de godkendes eller anerkendes fra officielt hold.

Der er lang tradition for officiel anerkendelse og godkendelse af trossamfund bl.a. med henblik på, at et trossamfunds forkyndere kan få vielsesret. Senere er der indført mulighed for, at trossamfund kan opnå skattefradrag for donationer som almennyttige foreninger. Officiel anerkendelse eller godkendelse som trossamfund i Danmark giver imidlertid ikke automatisk adgang til skattefradrag eller vielsesbemyndigelse til en konkret forkynder.

I forbindelse med den politiske aftale mellem V, S, DF og KF fra maj 2016 om initiativer rettet mod religiøse forkyndere er der således indført krav om, at foreninger og trossamfund ikke må have et formål eller en adfærd, der modarbejder eller underminerer demokrati og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, for at kunne godkendes som almennyttig og almenvelgørende forening m.v. og dermed få skattefradragsret for donatorer og adgang til at søge folkeoplysningsmidler efter ligningslovens og folkeoplysningslovens regler.

Hvis trossamfundet søger om vielsesbemyndigelse til en konkret forkynder, er det en betingelse, at vedkommende lever op til dekrumkravet i ægteskabslovens § 16, stk. 3, som indebærer, at vedkommende skal udvise en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed. Dekrumkravet blev som følge af den nævnte politiske aftale lovfæstet ved en ændring af ægteskabsloven i december 2016, men var inden da gældende på ulovbestemt grundlag. Det er desuden en forudsætning for, at

forkynderen kan få vielsebemyndigelse, at vedkommende taler dansk eller går på danskursus og benytter medhjælp, og at vedkommende har opholds- og arbejdstilladelse.

Den nuværende godkendelsespraksis er baseret på forarbejderne til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (ægteskabsloven).

Før ægteskabsloven af 1969 fulgte det af en førkonstitutionel retssædvane, at trossamfund kunne anerkendes ved kongelig resolution, jf. herved også § 29 i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning".

Efter ægteskabslovens ikrafttræden den 1. januar 1970 kan andre trossamfund end folkekirken godkendes af den ressortansvarlige minister. Det fremgår således af § 16 i ægteskabsloven, at kirkelig vielse bl.a. kan finde sted inden for andre trossamfund end folkekirken, når en af parterne hører til vedkommende trossamfund, og trossamfundet har præster, som af kirkeministeren er bemyndiget til at foretage vielser.

I praksis er det antaget, at § 16 i ægteskabsloven til at meddele vielsebemyndigelse i realiteten indeholder hjemmel til en bredere godkendelse af en sammenslutning (forening) som et religiøst trossamfund med retsvirkninger i relation til en række andre forhold end vielsebemyndigelse.

Det juridiske grundlag for godkendelse af nye trossamfund er således først og fremmest – bl.a. på grund af den manglende samlede regulering af trossamfundenes forhold – forarbejderne til ægteskabsloven af 1969, her § 16.

Retsgrundlaget består yderligere af grundlovens bestemmelser om religionsfrihed og af de relevante internationale konventioner, som Danmark har tiltrådt, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, som er inkorporeret ved lov nr. 285 af 29. april 1992, samt FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder.

Herudover indgår kirkeministerens svar i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, spalte 1927-30).

I de vejledende retningslinjer til godkendelse som trossamfund eller menighed – udarbejdet af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund, 6. reviderede udgave, der findes på Kirkeministeriets hjemmeside – henvises der til disse svar til Folketinget.

Af vejledningen fremgår bl.a.:

"I kirkeministerens svar på spørgsmål fremsat i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30) blev fremlagt en fortolkning af 'trossamfund', som har dannet præcedens. I forbindelse med svaret (spørgsmål 11), blev det fremhævet, at anerkendelse af trossamfund (jf. Kirkeministeriets skrivelse af 1. juni 1929):

"...i første række [vil] afhænge af samfundets størrelse, og om dette har en så fast organisation, derunder også uddannelsesanstalter for præster, at der kan have sikkerhed for samfundets fortsatte beståen og forsyning med præster, hvem det kan overdrages at udføre kirkelige handlinger,

navnlig dåb og ægtevielse, med borgerlig retsvirkning.' Her vil det som anført i en tidligere skrivelse fra kirkeministeriet 'navnlig være af betydning, om vedkommende trossamfund tilhører et af de store verdenssamfund'." (sp. 1927-28)

Disse bemærkninger drejer sig om anerkendte trossamfund, dvs. trossamfund, som er blevet anerkendt ved kongelig resolution. Denne form for anerkendelse er ophørt i 1969.

Udvalget forstår ovenstående svar som udtryk for, at organisationsiden er af central betydning, herunder at der er tale om en fast organisation af en vis størrelse. Endvidere skal ministeriet have sikkerhed for et religionssamfunds fortsatte beståen, dels gennem præsteuddannelse og dels gennem medlemstallet. Det er organisationen, som opnår offentlig godkendelse. Hvad medlemstallet angår, skal ansøgere have en størrelse på minimum 150 myndige medlemmer (fyldt 18 år) for et trossamfund og 50 for en menighed.

Desuden tillægges tilknytning til de store verdensreligioner speciel betydning. Verdensreligioner forstås som de store verdensomspændende religioner: kristendom, jødedom, hinduisme, buddhisme og islam. Grupper, der bredt forstået kan falde ind under disse religioner, vil være omfattet af begrebet menighed og kan derfor søge om godkendelse som menighed i stedet for som trossamfund.

I forhold til bestemmelsen om minimum 50 medlemmer for menigheder inden for verdensreligionerne kan minimumsgrænsen undtagelsesvis fraviges i forbindelse med mindre menigheder i tyndtbefolkede områder som f.eks. i Grønland.

I kirkeministerens svar på spørgsmål 12 fremsat i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven, blev begrebet 'trossamfund' præciseret, og derudover blev der formuleret en række krav, som et trossamfund skal opfylde:

"... at det vil være en forudsætning for at meddele... bemyndigelser, at der er tale om et egentligt trossamfund i dette ords sædvanlige betydning – altså ikke blot en religiøs 'bevægelse' eller en religiøs eller filosofisk forening, men en sammenslutning eller forsamling (et religionssamfund), hvis primære formål er gudsdyrkelse (kult) efter en nærmere udformet lære og ritus. Dette vil blive påset, første gang en præst eller menighedsforstander inden for et ikke-ankendt trossamfund søges bemyndiget til at forrette vielser. Det vil naturligvis tillige blive påset, at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden, samt at trossamfundet har en sådan organisation, at der findes lovligt valgte repræsentanter, som på trossamfundets eller de enkelte menigheders vegne kan fremsætte begæring om, at en eller flere af samfundets præster eller menighedsforstandere bemyndiges til at forrette vielser. Ligeledes vil det ved henvendelse til politiet blive søgt oplyst, om der foreligger ufordelagtige oplysninger om den foreslåede vielsesforrettersandel. Eventuelt vil der også kunne blive tale om at fordre tilvejebragt vandelsattester og om at søge attestanternes troværdighed bekræftet af politiet. Det må endvidere godtgøres, at den pågældende, hvis han ikke er

dansk, har lovligt ophold her i landet, og at han – af hensyn til afgivelse af pligtmæssige indberetninger til myndighederne – er det danske sprog mægtig i skrift og tale.

Ordningen indebærer altså kort sagt, at visse krav såvel til trossamfundet som til dets vielsesforrettere skal være opfyldt. Der vil her – ligesom med hensyn til anerkendelse af trossamfund – være tale om udøvelse af et vist skøn. Eventuelle tvivlsspørgsmål, som ikke kan forudses på indeværende tidspunkt, må finde deres løsning i forbindelse med behandlingen af de enkelte andragender, hvorved der antagelig ret hurtigt vil danne sig en fast praksis på dette område.” (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1929-30)

Begrebet ‘trossamfund’ består således af to dele, nemlig ‘tro’, som er specificeret som ‘gudsdyrkelse ... efter en nærmere udformet lære’ og ‘samfund’, som er nærmere bestemt som en sammenslutning eller forsamling (og hverken en ‘bevægelse’ eller ‘filosofisk forening’), hvis primære formål er ‘gudsdyrkelse (kult) efter en nærmere udformet lære og ritus’.

Sammenfatning vedr. betegnelsen ‘et trossamfund’

- Med udgangspunkt i den skildrede retstilstand har udvalget udformet følgende sammenfatning:
- Begrebet ‘gudsdyrkelse’ er et teistisk begreb, som er for snævert i et moderne, religiøst pluralistisk samfund. Derfor er det nødvendigt at anvende et mere abstrakt ‘gudsbegreb’ som dækkende ‘opfattelsen at mennesker er afhængige af en (eller flere) transcendent(e) magt(er)’.
- Gudsdyrkelsen foregår på basis af en nærmere udformet lære, dvs.:
- At der må foreligge en trosbekendelse eller anden tekst, som opsummerer og henviser til religionens læregrundlag og/eller læretradition.
- At der må være tale om en fælles tro, som giver retningslinjer for menneskers handlinger, dvs. etik, moral og adfærd.
- At der må være tale om en fælles tro, som udtrykkes gennem vielses- og andre ritualer.
- At der må foreligge en forskrift for eller en beskrivelse af de væsentligste ritualer.
- At vielsesritualet må opfylde kravene i dansk ægteskabslovgivning (jf. ovennævnte bekendtgørelse).
- Begrebet ‘religionssamfund’ forstås således:
- At samfundet har en sådan organisatorisk struktur, at det kan danne et tilgængeligt grundlag for offentlig kontrol og godkendelse. Der skal foreligge vedtægter, som kan gøres til genstand for vurdering efter dansk retsopfattelse.
- At der er tale om vedtægtsmæssigt udpegede repræsentanter, som kan stå til ansvar over for myndighederne.

- At der er tale om formelt medlemskab med retningslinjer for såvel optagelse af medlemmer som for såvel frivilligt som ufrivilligt ophør af medlemskab.

I forbindelse med ansøgere, som har en esoterisk (hemmeligholdt) tradition eller praksis, forekommer en særlig hindring for samfundets ret til aktindsigt. For det første er der kravet om, 'at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden' og for det andet er der kravet om, at alle medlemmerne har adgang til religionens lære, bl.a. fordi der forudsættes en fælles tro.

Men kravet om sædelighed og offentlig orden rummer andet og mere end esoterikkens udfordring. Udvalgets primære interesseområde er det religiøse indhold. Hvis der er anledning til det, kan udvalget inddrage rapporter, domme o.l., som omhandler en ansøgers adfærd i forhold til sædelighed og den offentlige orden. Såfremt sådanne kilder indgår i udvalgets overvejelser, vil ansøgeren blive gjort bekendt hermed. Eventuelle overtrædelser af lovgivningen vurderes af domstolene.

Selv om ansøgere opfylder retningslinjernes bogstav, kan man ikke forvente en automatisk godkendelse. Det er ikke alt, der ligner religion, der er religion. Det gælder f.eks. totalitære politiske systemer, sportsklubber, virksomheder, soldaterforeninger eller lignende. Sådanne kan rumme religiøse træk som ritualer (militære parader), apokalyptiske forventninger (Vestens fald), frelsestanker (arbejderklassens befrielse), heltedyrkelse (Mao Zedung, Kim Il Sung eller Diego Maradona), etik og moral (man må ikke snyde i skat), dogmer (lederen eller staten er ufejlbarlig, visse etniske grupper er statsfjender, eller vi omgives af en international sammensværgelse) samt transcendent størrelser (nationen, flaget, klubben, lederen). Sådanne religionslignende organisationer vil ikke kunne forvente godkendelse som trossamfund."

Ved godkendelse af trossamfund lægges der således først og fremmest vægt på, at der er tale om et egentligt trossamfund, hvis primære formål er gudskyndelse efter en nærmere udformet lære og ritus.

Samtidig bliver det påset, at der er tale om en fast organisation af en vis størrelse og dermed sikkerhed for trossamfundets fortsatte beståen.

Det er endvidere en betingelse, at trossamfundet ikke lærer eller foretager noget, der strider mod sædeligheden eller den offentlige orden. Det betyder grundlæggende, at trossamfundets lære og aktiviteter skal overholde gældende lovgivning. Dette gælder også med hensyn til eventuelle ikke-religiøse aktiviteter.

Mette Bock

Kirkeministeriet

Pernille Esdahl
/ Pernille Esdahl
kontorchef

Dokument nr.: 137190/17
Side 6